

Llywodraeth Cymru

Papur Tystiolaeth cyn cyfarfod y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus Sesiwn – 09.03.2020

Ymchwiliad i effeithiolrwydd awdurdodau cynllunio lleol yng Nghymru

---

1. Cyflwyniad

1.1 Mae cynllunio defnydd tir yn rheoli'r ffordd y caiff tir ei ddefnyddio a'i ddatblygu er budd y cyhoedd. Mae'r fframwaith ar gyfer y system gynllunio yn cynnwys y canlynol: deddfwriaeth sylfaenol, is-ddeddfwriaeth, cylchlythyrau a chyfarwyddiadau. Mae polisi cynllunio yn cymhwyso'r fframwaith cyfreithiol i fathau gwahanol o ddefnydd tir mewn lleoliadau ac amgylchiadau gwahanol. Mae Llywodraeth Cymru wedi datblygu polisïau cynllunio cenedlaethol cynhwysfawr a geir ym Mholisi Cynllunio Cymru. Cyhoeddwyd Polisi Cynllunio Cymru gyntaf yn 2020 a chaiff ei adolygu'n barhaus. Cyhoeddwyd Rhifyn 10 Polisi Cynllunio Cymru ym mis Rhagfyr 2018 ac mae'n adlewyrchu Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol, y Ddeddf Teithio Llesol a Deddf yr Amgylchedd yn llawn drwy hyrwyddo creu lleoedd fel yr egwyddor drefniadol ar gyfer y system gynllunio. Hefyd, mae cyfres o Nodiadau Cyngor Technegol yn amlinellu sut y dylai awdurdodau cynllunio lleol a'r Arolygiaeth Gynllunio gyflawni'r polisi. Er nad oes ganddynt rym y gyfraith, mae'n rhaid i bawb sy'n rhan o'r broses gynllunio ystyried Polisi Cynllunio Cymru a Nodiadau Cyngor Technegol, sydd wedi cael eu profi a'u cadarnhau gan y Llysoedd.

1.2 Mae Deddf Adeiladu 1984 yn cynnwys pwerau i greu rheoliadau adeiladu o ran dyluniad ac adeiladwaith adeiladau a'r gwasanaethau, y ffitiadau a'r cyfarpar a ddarperir mewn cysylltiad ag adeiladau. Mae awdurdodau lleol ac Arolygwyr Cymeradwy yn cyflawni'r swyddogaeth rheoli adeiladu.

Awdurdodau Cynllunio a Rheoli Adeiladu Lleol

1.3 Ceir 25 o awdurdodau cynllunio lleol (22 Prif Awdurdod a thri Awdurdod Parc Cenedlaethol). Mae'r tri Awdurdod Parc Cenedlaethol yn awdurdodau cynllunio lleol yn eu rhinwedd eu hunain. Nid oes ganddynt unrhyw gyfrifoldebau rheoli adeiladu. Mae gan y mwyafrif o'r awdurdodau lleol un adran sy'n rheoli'r swyddogaethau cynllunio a rheoli adeiladu.

1.4 Dyma brif elfennau'r system gynllunio:

- mae cynlluniau datblygu yn ofynnol ar lefel genedlaethol, strategol (rhanbarthol) a lleol;
- mae'n ofynnol cael caniatâd cynllunio i ddatblygu;
- gall achosion o dorri rheolaeth gynllunio fod yn destun gweithdrefnau gorfodi.

1.5 Dyma brif elfennau'r system rheoli adeiladu:

- mae rheoliadau adeiladu yn nodi gweithdrefnau a gofynion perfformiad ar gyfer adeiladau a gwblhawyd er mwyn sicrhau iechyd, diogelwch, lles a chynaliadwyedd.
- awdurdodau lleol (Rheoli Adeiladu Awdurdodau Lleol) neu Arolygwyr Cymeradwy sector preifat sy'n gweithredu'r system rheoli adeiladu.
- mae gan awdurdodau lleol ddyletswyddau na ellir codi tâl amdanynt, gan gynnwys gorfodi, dymchwel, strwythurau peryglus, diogelwch mewn meysydd chwaraeon, cyngor ar y Ddeddf Waliau Cydrannol, anghydfodau rhwng cymdogion.
- Nid oes gan Arolygwyr Cymeradwy unrhyw bwerau gorfodi.

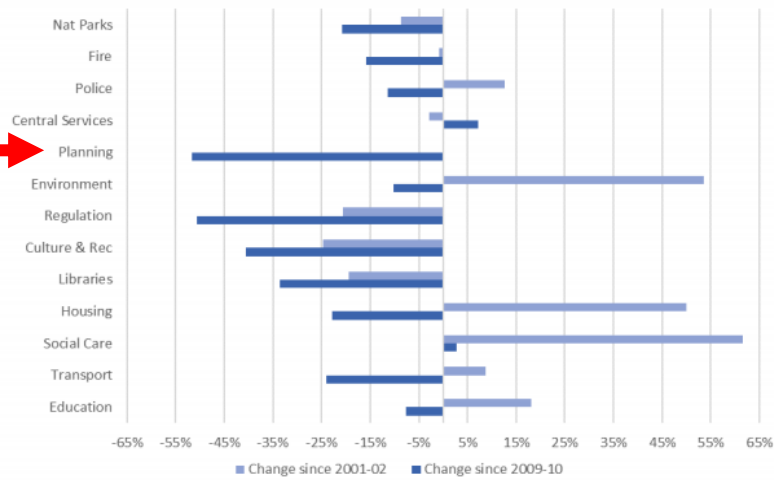
1.6 Ceir disgrifiad manylach o'r systemau cynllunio a rheoli adeiladu yn Atodiad A ac Atodiad B.

2. Heriau darparu gwasanaethau cynllunio gyda llai o adnoddau

2.1 Mae adnoddau'r system gynllunio wedi lleihau yn yr hirdymor o ran gallu, capasiti a chydnerthedd, sy'n ymestyn yn ôl i 1996 pan gafodd llywodraeth leol ei had-drefnu. Roedd y Cynghorau Sir blaenorol yn darparu gallu a capasiti o ran sgiliau cynllunio arbenigol mewn meysydd hanfodol megis cynllunio strategol, mwynau a gwastraff, bioamrywiaeth, y dirwedd a demograffeg. Mewn llawer o feysydd, ers i'r awdurdodau unedol gael eu creu, mae sgiliau arbenigol wedi cael eu colli – gydag awdurdodau cynllunio lleol yn canolbwyntio ar swyddogaethau craidd, sef paratoi cynlluniau datblygu lleol a phenderfynu ar geisiadau yn bennaf.

2.2 Mae'r dystiolaeth a gyflwynwyd gan Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru (CLILC) i Bwyllgor Cyllid y Cynulliad Cenedlaethol yn 2019, ac Adroddiad y Comisiwn Archwilio, yn dangos yn glir y lleihad yn yr adnoddau a neilltuwyd i gynllunio ers 2009-10. Yn ôl cyflwyniad CLILC, ers 2019-10, mae'r adnoddau a neilltuwyd i gynllunio wedi lleihau dros 50% – sy'n fwy nag unrhyw faes gwasanaeth arall. Daw hyn ar adeg pan fo awdurdodau cynllunio lleol wedi wynebu disgwyliadau cynyddol gan y cyhoedd a gwleidyddion i gyflawni'n effeithiol y dyletswyddau statudol a osodwyd arnynt gan Ddeddf Cynllunio (Cymru) 2015 (y Ddeddf Cynllunio) a Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 (y Ddeddf Llesiant).

Figur 1: Newid mewn Termau Real o ran Gwariant Gwasanaeth, o 2001-02 a 2009-10, £m

Ffynhonnell: Amcangyfrifon sylfaenol: RO (2001-02 a 2009-10) a manylion RA (2017-18)

Darn o dudalen 11 o gyflwyniad CLILC i Bwyllgor Cydraddoldeb, Llywodraeth Leol a Chymunedau y Cynulliad Cenedlaethol – Cyllideb Llywodraeth Cymru 2019-20, dyddiedig 25 Hydref 2018

2.3 Law yn llaw â'r lleihad mewn adnoddau, mae'r gweithlu yn heneiddio oherwydd diffyg cyfleoedd cyflogaeth yn y sector cyhoeddus i gynllunwyr ifanc ar ddechrau eu gyrfa. Mae cofnodion aelodau'r Sefydliad Cynllunio Trefol Brenhinol ar gyfer 2018 yn nodi mai 45 oedd oedd oedran cyfartalog eu haelodau a oedd yn cael eu cyflogi gan awdurdodau lleol yng Nghymru. Mae gan hyn oblygiadau sylweddol i'r broses o gynllunio gweithlu'r sector cyhoeddus, a chynaliadwyedd cynllunio fel proffesiwn yn y dyfodol.

Dadansoddiad o Oedran Aelodau'r Sefydliad Cynllunio Trefol Brenhinol yng Nghymru
Aelodau Cyswilt, Siartredig a Thrwyddedog

	Nifer	Canran y cyfanswm	Oedran cyfartalog
Awdurdod Lleol	370	47%	45
Sector Cyhoeddus Arall	69	9%	46
Cyfanswm y Sector Cyhoeddus	439	56%	
Sector Preifat Ymgynghorwyr Annibynnol	242	31%	41
	39	5%	60
Cyfanswm y Sector Preifat	281	36%	
Arall	50	6%	50
Sector Cyhoeddus yn Lloegr	15	2%	37
CYFANSWM	785	100%	45

Darn o'r astudiaeth o Aelodau'r Sefydliad Cynllunio Trefol Brenhinol, 2018

2.4 Mae'r lleihad mewn adnoddau wedi arwain yn anochel at berfformiad is, er gwaethaf pob ymdrech gan lawer o Awdurdodau Cynllunio Lleol i liniaru'r effeithiau. Ystyriwyd yr holl adnoddau a oedd ar gael gan y sylfaen dystiolaeth ar gyfer y Ddeddf Cynllunio, yn benodol adroddiad y Grŵp Cynghori Annibynnol. Argymhellodd yr adroddiad y dylai awdurdodau cynllunio lleol baratoi adroddiad perfformiad blynyddol i safon gyffredin, ac y dylid paratoi Adroddiad Perfformiad Cymru Gyfan.

<https://llyw.cymru/tuag-ddeddf-gynllunio-i-gymru-sicrhau-system-gynllunio-effeithiol>

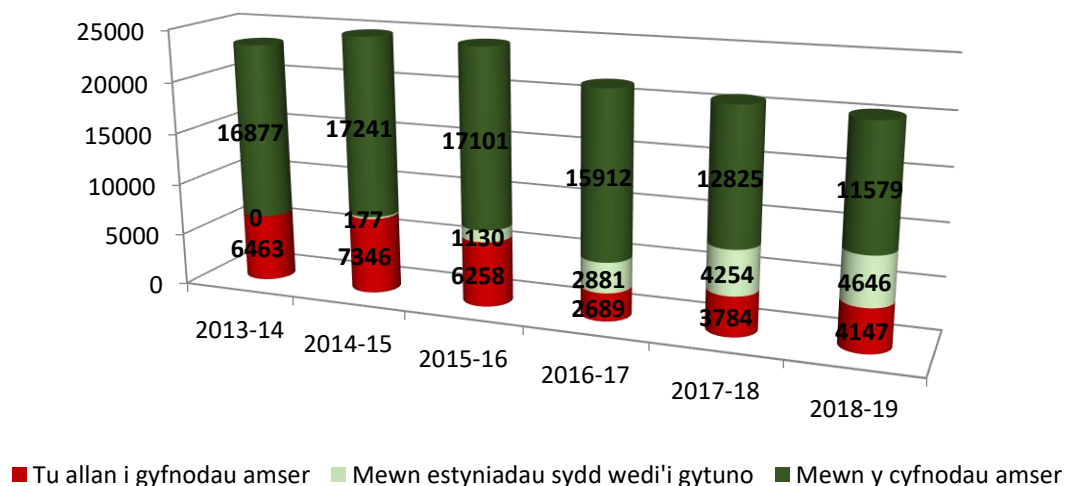
2.5 Ers 2014-2015, lluniwyd adroddiadau perfformiad blynyddol ar berfformiad awdurdodau cynllunio lleol, yr Arolygiaeth Gynllunio, Llywodraeth Cymru ac Ymgynghoreion Statudol. Atodir y tabl perfformiad cryno diweddaraf yn Atodiad C a gellir gweld yr adroddiad llawn diweddaraf drwy ddilyn y ddolen isod:

<https://llyw.cymru/adroddiad-blynyddol-ar-berfformiad-gwasanaethau-cynllunio-2018-hyd-2019>

2.6 Mae'r adroddiad ar gyfer 2018-19 yn cynnwys gwybodaeth bwysig gan awdurdodau cynllunio lleol am y ffordd y maent yn rheoli'r adnoddau sy'n lleihau, a'r effeithiau ar eu gwasanaethau. Mae'r dulliau gweithredu a nodwyd yn cynnwys y canlynol:

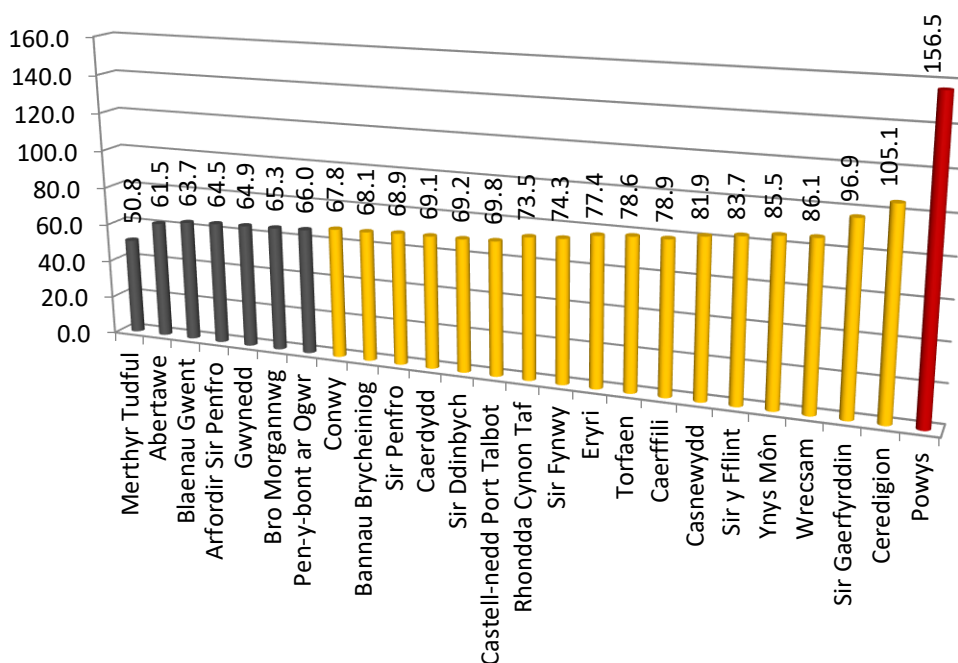
- Mae swyddi gwag ymhlith staff yn cael eu gadael yn wag, mae swyddi yn cael eu dileu wrth i bobl ymddeol ac, mewn rhai achosion, mae absenoldebau di-dâl yn cael eu defnyddio i ddod o hyd i arbedion yn ystod y flwyddyn. Mae hyn yn effeithio ar y gwasanaeth a ddarperir, gyda phwysau difrifol yn ystod cyfnodau o absenoldeb staff.
- Mae swyddogion gorfodi a blaengynllunio yn cael eu hadleoli i dderbyn llwyth achos rheoli datblygu, ac mae rhai awdurdodau yn ystyried defnyddio swyddogion nad ydynt yn gynllunwyr i ymdrin â cheisiadau.
- Mae Awdurdodau Cynllunio Lleol yn rhoi gwybod am fylchau mewn arbenigedd oherwydd problemau cadw staff. Mae bylchau sylweddol mewn arbenigedd yn effeithio ar y gwaith o brosesu ceisiadau mawr, a cheir bylchau yn nisgyblaethau gorfodi, cadwraeth a'r dirwedd.
- Mae ymgylgoreion mewnol yn cymryd mwy o amser i ymateb oherwydd y pwysau ar eu hadnoddau eu hunain. Yn benodol, mae rhai Adrannau Prifffyrdd wedi rhoi'r gorau i gyflwyno cyngor cyn cyflwyno cais.
- Mae llawer o Awdurdodau Cynllunio Lleol yn gorfod bod yn greadigol wrth geisio ffrydiau cyllido amgen ac yn codi tâl am wasanaethau er mwyn pontio'r bwch o ran adnoddau, gan gynnwys:
  - Prosesu ceisiadau yn gyflymach am ffi ychwanegol;
  - Mwy o ddibyniaeth ar Gytundebau Perfformiad Cynllunio, oherwydd yr incwm ffioedd ychwanegol a ddarperir ganddynt.
- Yng Ngogledd Cymru, llwyddwyd i gydweithio'n rhagweithiol er mwyn ceisio safoni arferion ar faterion treftadaeth adeiledig a bioamrywiaeth wrth brosesu ceisiadau, ond nid yw hyn yn mynd mor bell â rhannu arbenigedd mewn gwirionedd.

2.7 Un o'r effeithiau amlycaf a welir yn sgil lleihau adnoddau yw'r cynnydd yn yr amser cyfartalog a gymerir i benderfynu ar geisiadau cynllunio. Er bod cyfran uwch o geisiadau yn cael penderfyniad "ar amser" nag erioed o'r blaen, mae'r rhan fwyaf o'r rhain yn destun estyniad cytunedig, yn hytrach na bod penderfyniadau'n cael eu gwneud yn gyflymach. Gall ymgeiswyr wrthod cytuno i estyniad os ydynt yn dymuno gwneud hynny, ond mae tystiolaeth anecdotaidd yn dangos y byddai'n well gan ymgeiswyr gynnal cydberthynas gadarnhaol â'r swyddog cynllunio perthnasol na chymryd y risg o wrthod yr estyniad.

Yr holl geisiadau cynllunio y penderfynwyd arnynt “ar amser” (gan gynnwys o fewn estyniad cytunedig) – 2013-14 i 2018-19

2.8 Hefyd, ceir amrywiadau sylweddol rhwng yr amser cyfartalog y mae awdurdodau cynllunio lleol yn ei gymryd i benderfynu ar geisiadau cynllunio

Amser cyfartalog a gymerwyd i benderfynu ar geisiadau cynllunio mewn diwrnodau, 2013-14 – 2018-19

2.9 Mae Llywodraeth Cymru wedi ceisio cynorthwyo awdurdodau cynllunio lleol i fynd i'r afael â heriau o ran capasiti, gallu a chydnerthedd mewn ffordd gynhwysfawr, gan gydnabod atebolrwydd lleol am lefel y gwasanaeth a ddarperir. Mae hyn wedi cynnwys y canlynol:

- Rhoi'r fframwaith cyfreithiol ar waith i gefnogi cydweithredu;
- Darparu cymorth grant ar gyfer prosiectau cydweithredol;
- Gosod lefelau priodol ar gyfer ffioedd ceisiadau cynllunio, gyda'r nod o symud yn nes at adennill costau llawn;
- Helpu i ddatblygu adnoddau a fydd yn galluogi awdurdodau cynllunio lleol i ddangos y gwerth y mae cynllunio yn ei greu.

2.10 Mae'r Ddeddf Cynllunio yn cynnwys trefniadau manylach ar gyfer gwaith cydweithredol, er mwyn gwella cydnerthedd a chynyddu effeithlonrwydd. Mae'r ddeddfwriaeth sy'n gysylltiedig â byrddau cynllunio ar y cyd yn caniatáu i ddau awdurdod cynllunio lleol neu fwy uno eu swyddogaethau cynllunio. Mae hyn yn ategu'r trefniadau presennol i baratoi cynlluniau datblygu lleol ar y cyd. Mae'r gallu i

baratoi cynlluniau datblygu strategol yn caniatáu i faterion trawsffiniol gael eu hystyried yn llawn ac i gynllunio ar eu cyfer, ac yn caniatáu i gynlluniau datblygu lleol, sy'n ddarostyngedig iddynt, gael eu paratoi'n effeithlon. Mae awdurdodau cynllunio lleol wedi bod yn gyndyn i ddefnyddio'r adnoddau deddfwriaethol sydd ar gael ac eithrio'r Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd rhwng Gwynedd ac Ynys Môn. Yn 2017, gwahoddodd Ysgrifennydd y Cabinet dros Ynni, Cynllunio a Materion Gwledig 13 awdurdod cynllunio lleol i adolygu eu cynlluniau datblygu lleol er mwyn cyflwyno cynigion i baratoi eu cynlluniau datblygu lleol ar y cyd, lle ceir marchnadoedd tai ac ardaloedd cyflogaeth cyffredin. Gwrthodwyd y gwahoddiad, gan fod yn well gan yr awdurdodau baratoi cynlluniau datblygu lleol unigol, gan gadarnhau y gellid cyflawni hyn o fewn tair blynedd a hanner. Ochr yn ochr â'r ddeddfwriaeth gynllunio benodol, mae deddfwriaeth llywodraeth leol wedi bod yn cael ei datblygu er mwyn mynd i'r afael â materion tebyg. Mae'r Bil Llywodraeth Leol ac Etholiadau yn cynnwys cynigion i gyflwyno Cyd-bwyllgorau Corfforedig, a fyddai'n galluogi awdurdodau lleol i gydweithredu mewn ffordd ffurfiol. Nodwyd Cynllunio Strategol fel maes cydweithredu penodol ar gyfer Cyd-bwyllgorau Corfforedig.

2.11 Cafodd cydweithredu ei hyrwyddo hefyd drwy ddefnyddio cymorth Grant Llywodraeth Cymru. Mae enghreifftiau diweddar o brosiectau awdurdodau lleol sy'n derbyn cymorth grant yn cynnwys cydweithio yn y Gogledd i safoni arferion ar faterion treftadaeth adeiledig a bioamrywiaeth, a chreu model hyfywedd datblygu safonol ar gyfer awdurdodau yn y De-orllewin, er mwyn llywio cynlluniau datblygu lleol a thrafodaethau ar geisiadau cynllunio. Mae potensial i'r ddau brosiect gael eu defnyddio gan awdurdodau ledled Cymru, gan helpu i lenwi'r bylchau o ran gwybodaeth a chynyddu arbenigedd.

2.12 Daw cyllid gan wasanaethau cynllunio lleol o ddwy brif ffynhonnell:

- cyllid uniongyrchol o incwm corfforaethol yr awdurdod lleol;
- incwm ffioedd sy'n deillio o geisiadau cynllunio.

2.13 Nid yw meysydd sylweddol o weithgarwch awdurdodau cynllunio lleol yn denu incwm ffioedd. Mae'r rhain yn cynnwys penderfynu ar geisiadau Adeiladau Rhestredig a gwaith gorfodi. Dros y blynyddoedd diwethaf, mae incwm craidd wedi cael ei ategu gan ffioedd am wasanaethau disgresiynol.

2.14 Mae Llywodraeth Cymru wedi cymryd nifer o gamau ers 2015 i ddeall y gost o ddarparu gwasanaeth rheoli datblygu yn well, a helpu awdurdodau cynllunio lleol i adennill eu costau. Yn 2015, cododd Llywodraeth Cymru ffioedd ceisiadau cynllunio tua 15%. Roedd y newid hwn yn cyd-fynd â'r newidiadau deddfwriaethol a gyflwynwyd gan y Ddeddf Cynllunio, a'r bwriad oedd helpu awdurdodau cynllunio lleol i adennill costau ychwanegol perthnasol. Ar yr un pryd, gwnaed ymrwymiad i ystyried, ar y cyd ag awdurdodau cynllunio lleol, hyfywedd symud tuag at fodel adennill costau llawn ar gyfer ffioedd ceisiadau cynllunio. Yn gyffredinol, mae ffioedd ceisiadau cynllunio ar gyfer ceisiadau mawr yn cyllido'r costau sy'n gysylltiedig â phrosesu'r cais, ond nid yw'r ffioedd ar gyfer ceisiadau lleol a cheisiadau gan ddeiliaid tai yn gwneud hynny. Mae'r sefyllfa hon yn wahanol i ffioedd Rheoliadau Adeiladu, a bennir yn lleol â'r bwriad o adennill costau llawn. Fodd bynnag, mae gwasanaethau rheoli adeiladu yn destun cystadleuaeth yn y farchnad gan Arolygwyr Cymeradwy'r sector preifat, sy'n golygu bod yn rhaid i unrhyw ffi a bennir fod yn gystadleuol. Mae rhywfaint o dystiolaeth anecdotaidd fod dibyniaeth awdurdodau

cynllunio lleol ar incwm o ffioedd sy'n deillio o geisiadau mawr yn effeithio'n negyddol ar hyder y cyhoedd yng ngwrthrychedd penderfyniadau cynllunio. Mae hyn fwyaf amlwg lle y caiff ceisiadau cynllunio tybiannol eu cymeradwyo yn sgil diffyg cyflenwad o dir ar gyfer tai am 5 mlynedd.

2.15 Yn 2016, rhoddodd Llywodraeth Cymru gymorth grant i CLILC wneud gwaith ymchwil i ystyried y gost o ddarparu gwasanaethau cynllunio yng Nghymru, o fewn y fframwaith deddfwriaethol presennol. Comisiynodd CLILC y Gwasanaeth Cynghori ar Gynllunio i gadarnhau costau penodol y gweithgareddau amrywiol sy'n gysylltiedig â phrosesu ceisiadau cynllunio, a chyfrannodd y mwyafrif o'r Awdurdodau Cynllunio Lleol at y gwaith hwn. Dangosodd y canlyniadau fod gwahaniaethau sylweddol yn y costau ar gyfer tasgau tebyg rhwng awdurdodau a bod diffygion yn y model ffioedd presennol. Daeth i gasgliad clir fod yr awdurdodau cynllunio lleol sy'n cael cyfran sylweddol o geisiadau mawr yn nes o lawer at adennill costau llawn am eu gwasanaeth rheoli datblygu, a dangosodd yr ymchwil dystiolaeth i gefnogi tybiaethau blaenorol ynghylch croes-gymhorthdal rhwng ceisiadau mawr a cheisiadau eraill.

2.16 Mae cwmni Arup wedi cael ei gomisiynu i gynnal astudiaeth bellach sy'n datblygu'r gwaith casglu data a wnaed eisoes gan y Gwasanaeth Cynghori ar Gynllunio, a defnyddio'r data a geir i greu model ffioedd sy'n seiliedig ar dystiolaeth. Mae'r gwaith ymchwil hwn yn parhau ac yn cael ei ddatblygu ochr yn ochr â gweithgor o awdurdodau cynllunio lleol yn y De-ddwyrain. Disgwylir i ganlyniad y gwaith ymchwil hwn, ynghyd â'r model ffioedd arfaethedig, gael ei gyhoeddi yng ngwanwyn 2020. Bydd yr amserlenni ar gyfer rhoi'r model newydd a chanfyddiadau'r gwaith ymchwil ar waith yn dibynnu p'un a fydd angen deddfwriaeth sylfaenol ai peidio. Fel mesur dros dro, mae Llywodraeth Cymru wrthi ar hyn o bryd yn ymgynghori ar gynyddu ffioedd ceisiadau cynllunio 20% o'r lefelau yn 2015. Bydd yr ymgynghoriad ar y cynnydd dros dro hwn yn y ffioedd yn dod i ben ar 13 Mawrth 2020. Gan ddibynnu ar yr ymatebion sy'n dod i law, rhagwelir y bydd y ffioedd yn cynyddu erbyn haf 2020. Rydym yn ymwybodol, mewn rhai achosion, fod y cynnydd yn y ffioedd am geisiadau cynllunio yn 2015 wedi cyd-fynd â lleihau'r cyllid canolog i awdurdodau lleol, ac nad oedd unrhyw enillion net i wasanaethau cynllunio. Rydym yn ystyried opsiynau i gynyddu'r tebygolrwydd y caiff unrhyw gynnydd yn ffioedd am geisiadau cynllunio ei gadw a'i ddefnyddio er mwyn gwella capasiti, cydnherthedd a gallu gwasanaethau cynllunio lleol.

2.17 Mae'r system gynllunio yn rheoli'r ffordd y caiff tir ei ddefnyddio a'i ddatblygu er budd y cyhoedd. Wrth reoli'r ffordd y caiff tir ei ddatblygu a'i ddefnyddio yn y dyfodol, gall greu gwerth sylweddol i berchnogion tir, a chostau allanol i'r gymdeithas. Dylid defnyddio gwybodaeth am y gwerth y mae cynllunio yn ei greu, a ffyrdd o liniaru'r costau allanol sy'n deillio ohono, er mwyn llywio penderfyniadau ar gyllido gwasanaethau cynllunio yn lleol. Er mwyn helpu i feithrin dealltwriaeth bellach o'r maes hwn, mae Llywodraeth Cymru wedi rhoi cyllid grant i'r Sefydliad Cynllunio Trefol Brenhinol, er mwyn llunio pecyn cymorth a fydd yn galluogi awdurdodau cynllunio lleol i amcangyfrif y gwerth y mae cynllunio yn ei greu. Ar gyfer Cymru gyfan, y gwerth amcangyfrifedig a gafodd ei greu gan gynllunio ym mlwyddyn ariannol 2016/17 oedd £2.35 biliwn.

<https://www.rtpi.org.uk/media/2896429/Value-of-Planning-Handout.pdf>

2.18 Yn Lloegr, mae'r adolygiad Annibynnol o ddiogelwch adeiladau (Adolygiad Hackitt) wedi nodi problemau niferus â'r system rheoli adeiladu. Mae wedi cynnig cyfundrefn reoleiddio newydd ar gyfer adeiladau risg uchel a fydd yn gofyn am sgiliau mwy cadarn ac ymchwiliadol na'r hyn sy'n ofynnol ar hyn o bryd gan y rhai sy'n gyfrifol am oruchwyllo rheoliadau adeiladu.

2.19 Yr arwyddion yw bod pob un o'r 22 o awdurdodau rheoli adeiladu a weithredir gan awdurdodau lleol yn dioddef o weithlu sy'n heneiddio. Ar gyfartaledd, rhyw 50% o'r staff technegol sy'n gwbl gymwysedig. Mae recriwtio a chadw staff yn broblem. Yn ddiweddar, mae nifer o awdurdodau wedi ei chael hi'n anodd penodi staff newydd yn lle rhai sydd wedi gadael neu sydd wedi ymddeol, ac mae hynny wedi cael effaith ganlyniadol ar allu.

3. Cyflawni cyfrifoldebau o dan y Fframwaith Datblygu Cenedlaethol a Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol 2015

3.1 Mae'r system gynllunio yn sbardun polisi allweddol i wella cynaliadwyedd datblygu. I ddechrau, cyflawnwyd hyn drwy Adran 39 o Ddeddf Cynllunio a Phrynu Gorfodol (2004), a oedd yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau sy'n llunio cynlluniau ystyried yr amcan o gyfrannu at gyflawni datblygu cynaliadwy, pan fyddant yn arfer swyddogaethau paratoi Cynllun Gofodol Cymru a chynlluniau datblygu lleol. Yn ymarferol, roedd yr angen i ystyried polisi cynllunio cenedlaethol – sy'n cynnwys polisïau ar ddatblygu cynaliadwy – a'r gofyniad am Arfarniad Amgylcheddol Strategol (gan ymgorffori arfarniad cynaliadwyedd) yn dangos yn effeithiol sut roedd y cynlluniau hynny'n cyfrannu at gyflawni datblygu cynaliadwy. Yn ei dro, caiff y dull gweithredu hwn ei drosglwyddo i gynlluniau cynllunio unigol, drwy'r gofyniad statudol i benderfyniadau cynllunio gydymffurfio â'r cynllun datblygu, oni fydd ystyriaethau perthnasol yn nodi'n wahanol.

3.2 Wrth i'r cysyniad o ddatblygu cynaliadwy aeddfedu yng nghyd-destun Cymru, mae'r dull o roi datblygu cynaliadwy ar waith drwy gynllunio wedi aeddfedu hefyd. Datblygwyd y Ddeddf Cynllunio, Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol a Deddf yr Amgylchedd ochr yn ochr â'i gilydd, er mwyn gwneud cysylltiadau effeithiol rhwng y tri darn o ddeddfwriaeth ategol. Mae'r cysylltiad statudol rhwng y system gynllunio a datblygu cynaliadwy wedi cael ei egluro a'i atgyfnerthu gan Adran 2 o'r Ddeddf Cynllunio.

Adran 2 “Datblygu cynaliadwy (1) Mae’r adran hon yn gymwys i arfer gan Weinidogion Cymru, awdurdod cynllunio lleol yng Nghymru neu unrhyw gorff cyhoeddus arall —

(a) swyddogaeth o dan Ran 6 o DCPhG 2004 mewn perthynas â Fframwaith Datblygu Cenedlaethol Cymru, cynllun datblygu strategol neu gynllun datblygu lleol;

(b) swyddogaeth o dan Ran 3 o DCGTh 1990 mewn perthynas â chais am ganiatâd cynllunio a wneir (neu y bwriedir ei wneud) i Weinidogion Cymru neu i awdurdod cynllunio lleol yng Nghymru.

(2) Rhaid arfer y swyddogaeth, fel rhan o ymgymryd â datblygu cynaliadwy yn unol â Deddf Llesiant Cenedlaethau’r Dyfodol (Cymru) 2015, at ddiben sicrhau bod datblygu a defnyddio tir yn cyfrannu at wella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol Cymru.”

3.3 Er mwyn atgyfnerthu'r cysylltiad rhwng cynllunio a'r Ddeddf Llesiant, mae polisi cynllunio wedi cael ei adolygu, a dechreuwyd ar y gwaith o baratoi'r Fframwaith Datblygu Cenedlaethol. Cyhoeddwyd fersiwn newydd o Bolisi Cynllunio Cymru yn 2018. Polisi Cynllunio Cymru yw ein datganiad polisi cynllunio cenedlaethol ar ddefnyddio tir. Mae'n dangos i awdurdodau cynllunio lleol ac ymgeiswyr sut y dylai datblygu cynaliadwy, fel y nodwyd gan y Ddeddf Llesiant, lywio'r gwaith o baratoi cynlluniau datblygu statudol (y Fframwaith Datblygu Cenedlaethol, cynlluniau datblygu strategol a chynlluniau datblygu lleol) a cheisiadau cynllunio.

3.4 Mae rhifyn newydd o Bolisi Cynllunio Cymru yn gosod y cysyniad o ‘greu lleoedd’ wrth wraidd polisi cynllunio cenedlaethol. Creu lleoedd yw datblygu cynaliadwy ar waith. Mae'n gofyn am dull datblygu integredig, sy'n sicrhau y gall cymunedau gael gafael ar yr holl wasanaethau sydd eu hangen arnynt yn hawdd, a bod ansawdd dylunio'r gwaith datblygu yn dda. Mae'r egwyddor hon yn symud oddi wrth brosesau lle gwneir dim ond cyfrif tai, er mwyn ystyried canlyniadau ac ansawdd y lleoedd sy'n cael eu creu. Creu lleoedd yw'r dull cyfannol o gynllunio, dylunio a rheoli lleoedd. Mae'n manteisio ar asedau, ysbrydoliaeth a photensial cymuned leol, â'r bwriad o greu datblygiad sy'n hyrwyddo iechyd, hapusrwydd a llesiant pobl. Felly, mae'n integreiddio'n agos ag amcanion ehangach y Ddeddf Llesiant. Mae'n ei gwneud yn ofynnol i'r bobl sy'n rhan o'r system gynllunio feddwl am leoedd a llesiant mewn modd cyfannol, yn hytrach na meddwl am y rhain fel polisïau ar wahân mewn seilos a ddatblygir yn unigol.

3.5 Mae Polisi Cynllunio Cymru yn nodi'r fframwaith y dylai awdurdodau lleol (y mae dyletswydd arnynt hefyd i gydymffurfio â'r Ddeddf Llesiant) ei ddefnyddio i roi'r Ddeddf Llesiant ar waith, o ran eu dull o ymdrin â'r polisïau cynllunio y maent yn eu datblygu, a'r prosesau y maent yn eu defnyddio i lunio'r polisïau hynny, ac yn y pen draw wneud penderfyniadau yng ngoleuni'r polisïau ar ôl iddynt gael eu mabwysiadu.

Mae Polisi Cynllunio Cymru yn cyfeirio'n aml at nodau'r Ddeddf Llesiant ac yn cynnwys cyfeiriadau drwy'r testun, gan amlygu lle dangosir y Ffyrdd o Weithio.

3.6 Wrth lunio Polisi Cynllunio Cymru, dilynwyd ffyrdd o weithio'r Ddeddf Llesiant, o ran cydweithredu â rhanddeiliaid i lunio'r fersiwn ddrafft. Gweithiodd y swyddogion yn agos gyda swyddfa Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol. Dywedodd Sophie Howe, y Comisiynydd:

“... defnyddiwyd y Ddeddf yn llawn i greu'r polisi o'r diwrnod cyntaf. Defnyddiodd y swyddogion y pum ffordd o weithio, gan geisio sicrhau bod y polisi yn cyfrannu cymaint â phosibl at y nodau. Hoffwn bwysleisio mai hon oedd un o'r enghreifftiau gorau a welwyd gennym hyd yn hyn o ddefnyddio'r Ddeddf i lunio polisi cenedlaethol yng Nghymru ac o ymgysylltu â'm swyddfa.”

Sophie Howe, Llythyr at y Pwyllgor Newid yn yr Hinsawdd, Amgylchedd a Materion Gwledig, 31 Mai 2019

3.7 Mae nodau'r Ddeddf Llesiant a'r Ffyrdd o Weithio hefyd wedi bod yn ganolog i'r gwaith o baratoi'r Fframwaith Datblygu Cenedlaethol. Er enghraifft, mae'r pum Ffordd o Weithio wedi bod wrth wraidd y ffordd y mae'r gwaith wedi mynd rhagddo hyd yn hyn. Mae cynnwys pobl yn y gwaith o ddatblygu'r Fframwaith yn rhan annatod o broses y Fframwaith Datblygu Cenedlaethol. Gwnaed gwaith ymgysylltu helaeth â rhanddeiliaid ledled Cymru. Ymgysylltwyd â rhanddeiliaid drwy amrywiaeth o ddulliau, gan gynnwys plant a phobl ifanc a grwpiau sy'n cynrychioli pobl â nodweddion gwarchoddedig. Mae'r dull ymgysylltu wedi cynnwys y canlynol:

- Gweithdai a sesiynau galw heibio ledled Cymru;
- Anfon cylchlythyrau rheolaidd yn ymwneud â'r Fframwaith Datblygu Cenedlaethol at 80 o grwpiau sy'n cynrychioli pobl â nodweddion gwarchoddedig;
- Rhannu gwybodaeth drwy rwydweithiau presennol megis Un Llais Cymru, y Sefydliad Cynllunio Trefol Brenhinol a rhwydwaith cydgysylltwyr y Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus;
- Defnydd helaeth o gyfryngau cymdeithasol a gweminarau er mwyn cynyddu ymgysylltiad;
- Gweithio gyda menter Plant yng Nghymru er mwyn cynnwys plant a phobl ifanc, gan gynnwys ystyried sut i ryngweithio â'r Senedd leuenctid newydd;
- Llunio fersiynau hawdd eu deall o'r dogfennau – fersiwn Hawdd ei Darllen a fersiwn gryno i Bobl Ifanc;
- Pecynnau adnoddau addysg ar gyfer ysgolion.

3.8 Mae rhaglen ymgysylltu'r Fframwaith Datblygu Cenedlaethol yn batrwm enghreifftiol y gellid ei efelychu wrth baratoi cynlluniau datblygu strategol a chynlluniau datblygu lleol. Er mwyn rhoi'r dull polisi newydd a argymhellwyd ym Mholisi Cynllunio Cymru a'r Fframwaith Datblygu Cenedlaethol ar waith yn effeithiol, bydd angen i awdurdodau cynllunio lleol a'r diwydiant datblygu newid eu diwylliant. Mae'r swyddogion wrthi'n gweithio gyda rhanddeiliaid i ddatblygu siarter *Placemaking Wales*. Bydd y siarter hon yn galluogi awdurdodau cynllunio lleol, sefydliadau eraill yn y sector cyhoeddus, cyrff proffesiynol a sefydliadau ambarél i ymrwymo i hyrwyddo'r broses o greu lleoedd drwy eu gwaith. Bydd y grŵp hwn yn cydweithredu i hyrwyddo'r broses o greu lleoedd, gan amlygu arferion da a darparu hyfforddiant a chanllawiau.

3.9 Cafodd y mwyafrif o'r cynlluniau datblygu lleol eu paratoi a'u mabwysiadu cyn y Ddeddf Llesiant. Lle bod adolygiadau o gynlluniau datblygu lleol ar y gweill, mae'n rhaid i'r cynlluniau drafft hynny ddangos tystiolaeth eu bod wedi cael eu llywio gan y nodau llesiant (gan gynnwys nodau llesiant lleol) a'r ffyrdd o weithio. Dylai'r cynlluniau hynny hefyd ystyried y fersiwn newydd o Bolisi Cynllunio Cymru a chydymffurfio â'r Fframwaith Datblygu Cenedlaethol, ar ôl iddo gael ei fabwysiadu. Caiff cydymffurfiaeth â'r Ddeddf Llesiant ei hasesu gan Lywodraeth Cymru drwy graffu ar gynlluniau datblygu lleol unigol, yn ogystal ag Arolygydd Cynllunio yn ystod archwiliad annibynnol.

4. Y Ddeddf Llesiant mewn perthynas â chynnwys cymunedau mewn gwaith cynllunio

4.1 Mae ymgysylltu ac ymgynghori'n effeithiol yn agweddau canolog ar y system gynllunio ac mae deddfwriaeth yn nodi safonau gofynnol i'w dilyn, wrth baratoi cynlluniau datblygu a phenderfynu ar geisiadau cynllunio. Ar gyfer cynlluniau datblygu, nodir y gofynion sylfaenol yn Rhan 6 o Ddeddf Cynllunio a Phrynu Gorfodol 2004. Nodir rhagor o fanylion yn y rheoliadau ar gyfer cynlluniau datblygu lleol a'r Llawlyfr ar Gynlluniau Datblygu. Nodir y gofynion ar gyfer rheoli datblygu yn Rhan 3 o Ddeddf Cynllunio Gwlad a Thref 1990 a Gorchymyn Gwlad a Thref (Gweithdrefn Rheoli Datblygu) (Cymru) 2012, ac mae'r Llawlyfr Rheoli Datblygu yn darparu rhagor o ganllawiau. Mae Llywodraeth Cymru hefyd yn darparu cyllid craidd i Gymorth Cynllunio Cymru, sef sefydliad trydydd sector â chylch gorchwyl i gynnwys cymunedau yn well yn y system gynllunio.

4.2 Er mwyn sicrhau bod cymunedau yn ymgysylltu'n well â'r broses ceisiadau cynllunio, cyflwynodd y Ddeddf Cynllunio ofyniad i ymgynghori â'r gymuned cyn cyflwyno cais am ddatblygiad mawr. Diffinnir datblygiad mawr fel datblygiad sydd â 10 tŷ neu fwy, sy'n fwy na 1000 M² neu sydd ar safle mwy na 0.5 Ha.

4.3 Mae deddfwriaeth yn darparu ar gyfer gofynion sylfaenol. Anogir awdurdodau cynllunio lleol a'r rhai sy'n gwneud ceisiadau am ganiatâd cynllunio i ragori ar y gofynion statudol hyn. Hefyd, mae'n ofynnol i awdurdodau cynllunio lleol lunio Cynllun Cynnwys y Gymuned wrth baratoi neu adolygu cynllun datblygu lleol. Mae'n rhaid i'r Cynllun hwn nodi'r amserlen ar gyfer paratoi'r cynllun a'r holl gyfleoedd i'r gymuned gyfrannu at ddatblygiad y cynllun. Gall hyn gynnwys helpu cymunedau lleol i baratoi Cynlluniau Bro ar gyfer eu hardaloedd.

4.4 Mae'r Ddeddf Llesiant yn nodi pum Ffordd o Weithio y mae'n rhaid i gyrff cyhoeddus eu mabwysiadu. Mae cynnwys pobl yn un o'r pum ffordd o weithio y mae'n rhaid eu dilyn wrth baratoi cynlluniau datblygu neu benderfynu ar geisiadau cynllunio. Mae fersiwn ddiwygiedig o'r Llawlyfr ar Gynlluniau Datblygu wedi cael ei pharatoi i ddiweddarau'r cyngor ar gynnwys pobl wrth baratoi cynlluniau. Mae Swyddfa'r Comisiynydd wedi cyfrannu at y canllawiau diwygiedig a chyhoeddri fersiwn newydd o'r ddogfen ganllaw "Cynllunio eich Cymuned: Canllaw ar Gynlluniau Datblygu Lleol" yn ddiweddarach eleni.

4.5 Gellid cynnwys y cyhoedd yn well yn y system gynllunio mewn rhai meysydd. Er enghraifft, mae'n glir nad yw llawer o gymunedau nac unigolion yn deall arwyddocâd y cynllun datblygu lleol wrth sefydlu'r egwyddor datblygu. Pan gyflwynir ceisiadau am ganiatâd cynllunio wedyn, gall yr awdurdod cynllunio lleol ond ystyried materion manwl megis dyluniad y cynllun. Mae'r cynllun eisoes wedi sefydlu'r egwyddor datblygu. Gall hyn beri anfodlonrwydd mawr i'r cyhoedd pan gyflwynir ceisiadau cynllunio ac mae'r awdurdod cynllunio leol yn gwrthod gwrthwynebiadau i'r datblygiad oherwydd bod y cynllun datblygu lleol eisoes wedi sefydlu'r egwyddor datblygu. Gellid gwella llawer o'r dulliau traddodiadol a ddefnyddir i hyrwyddo'r gwaith o gynnwys pobl drwy wneud mwy o ddefnydd o adnoddau digidol, gan gynnwys cyfryngau cymdeithasol. Gall y dulliau cyfathrebu hyn hefyd helpu i wella mynediad grwpiau sydd wedi'u heithrio a grwpiau anodd eu cyrraedd at y system gynllunio. Mae gwaith wedi dechrau i ymchwilio i brosiectau posibl i gynnwys pobl yn well yn y system gynllunio.

5. Rôl pwyllgorau cynllunio a'u penderfyniadau

5.1 Mae Deddf Llywodraeth Leol 1972 yn caniatáu i awdurdodau lleol drefnu i'w swyddogaethau, gan gynnwys y pŵer i benderfynu ar gais am ganiatâd cynllunio, gael eu cyflawni gan bwyllgor neu is-bwyllgor neu eu dirprwyo i un o swyddogion yr awdurdod. Darperir y meini prawf sy'n nodi'r rheolau ar gyfer pryd y gellir gwneud penderfyniad dirprwyedig yng nghynllun dirprwyo pob Cyngor. Mae'r rhan fwyaf o'r cynlluniau dirprwyo yn caniatáu i aelod lleol ofyn am i'r Pwyllgor Cynllunio benderfynu ar gais yn ei ward (sef "galw'r cais i mewn" i'r Pwyllgor benderfynu arno).

5.2 Dangosodd y sylfaen dystiolaeth ar gyfer y Ddeddf Cynllunio fod trefniadau, gweithdrefnau ac arferion dirprwyo pwyllgorau cynllunio yn amrywio'n fawr. Daeth adroddiad y Grŵp Cyngori Annibynnol, a lywiodd y Ddeddf Cynllunio, i'r casgliad bod pwyllgorau cynllunio llai yn debygol o feithrin diwylliant gwell o wneud penderfyniadau ar sail gwybodaeth a thystiolaeth. Yn ôl dystiolaeth o astudiaeth y Sefydliad Cynllunio Trefol Brenhinol o weithrediad Pwyllgorau Cynllunio yng Nghymru yn 2014, po fwyaf y pwyllgor, yr isaf oedd presenoldeb cyfartalog yr Aelodau, a all arwain at ddiffyg parhad o ran aelodaeth, ac anghysondeb o ran gwneud penderfyniadau.

<https://gov.wales/sites/default/files/publications/2018-10/planning-committee-operation-study.pdf>

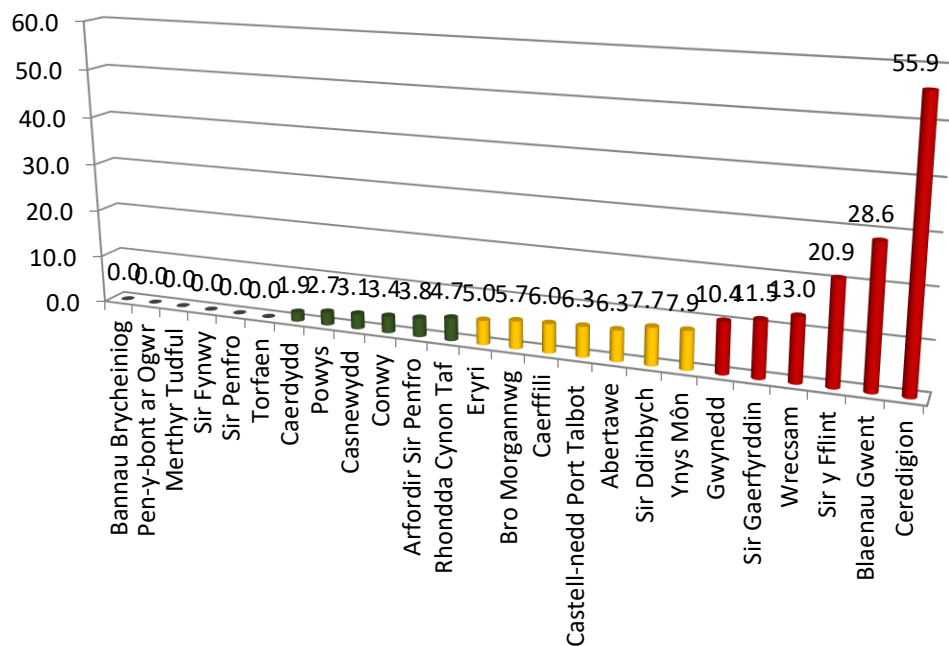
5.3 Yn dilyn yr argymhellion a wnaed gan astudiaeth y Sefydliad Cynllunio Trefol Brenhinol, lluniwyd rheoliadau mewn perthynas â strwythur a gweithrediad pwyllgorau cynllunio:

- Bydd gan y pwyllgor cynllunio isafswm o 11 o aelodau ac uchafswm o 21 o aelodau ond ni chaniateir mwy na 50% o aelodau'r awdurdod (ac eithrio Awdurdodau Parc Cenedlaethol oherwydd bod ganddynt nifer is o aelodau);
- Lle mae gan wardiau fwy nag un aelod etholedig, dim ond un ohonynt a ddylai fod yn rhan o'r pwyllgor cynllunio, er mwyn caniatáu i rai aelodau gyflawni'r rôl o gynrychioli buddiannau'r gymuned leol;
- Cworwm ar gyfer gwneud penderfyniadau (50% o'r pwyllgor);

- Gwahardd y defnydd o ddirprwy aelodau.

5.4 Ochr yn ochr â'r darpariaethau deddfwriaethol, lluniodd Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru a Chymdeithas Swyddogion Cynllunio Cymru Brothocol Cenedlaethol ar gyfer Pwyllgorau Cynllunio.

5.5 At ei gilydd, mae'r newidiadau wedi cyflwyno mwy o gysondeb ac effeithiolrwydd o ran y gweithdrefnau a ddefnyddir i benderfynu ar geisiadau cynllunio, ac wedi cadw atebolrwydd democrataidd lleol ar yr un pryd. Mae hyn yn sicrhau yr ymdrinnir â cheisiadau cynllunio tebyg yn yr un ffordd. Er bod mwy o gysondeb, mae rhai awdurdodau yn anghyson wrth wneud penderfyniadau o hyd, yn enwedig o ran gwrthdroi argymhellion swyddogion. Mae argymhellion swyddogion ar geisiadau yn seiliedig ar bolisi a nodir yn y cynllun datblygu mabwysiedig perthnasol. Mae hyn yn golygu bod penderfyniadau gan aelodau sy'n groes i gyngor swyddogion hefyd yn groes i'r cynllun mabwysiedig. Mae'r dull gweithredu hwn yn tansilio hyder y cyhoedd mewn system a arweinir gan gynlluniau. Mae llawer o'r achosion hyn yn ymwneud â chymeradwyo ceisiadau, ac felly ni chânt eu herio mewn apeliadau, oherwydd dim ond yn erbyn achosion o wrthod cydsyniad, neu'r amodau sydd ynghlwm wrth roi cydsyniad y gellir apelio.

Canran y penderfyniadau gan Bwyllgorau Cynllunio a wnaed yn groes i gyngor swyddogion 2014-15 – 2018-19

6. Casgliad

6.1 Rydym yn croesawu Adroddiad Swyddfa Archwilio Cymru ar Effeithiolrwydd Awdurdodau Cynllunio Lleol yng Nghymru. Mae'r Adroddiad yn cadarnhau ein dealltwriaeth bod pwysau sylweddol ar awdurdodau cynllunio lleol o ran capasiti a gallu, ar adeg pan fo gan y cyhoedd a'r gwleidyddion ddisgwyliadau uchel, yn enwedig o ran rhoi'r Ddeddf Llesiant a'r Ddeddf Cynllunio ar waith. Mae'r gallu i gynnal safon dda o wasanaeth, ar adeg pan fo adnoddau wedi lleihau'n ddifrifol yn gyflawniad sylweddol. Yn gorfforaethol, mae'n rhaid i awdurdodau cynllunio lleol wneud mwy i fuddsoddi mewn gwasanaethau cynllunio a'u hatgyfnerthu, drwy sicrhau bod incwm ffioedd yn cael ei gadw gan wasanaeth cynllunio, a mynd ati'n fwy egniol nag erioed i ystyried y cyfleoedd ar gyfer cydweithredu ffurfiol sy'n deillio o'r darpariaethau ar gyfer Cyd-bwyllgorau Corfforedig yn y Bil Llywodraeth Leol ac Etholiadau, a darpariaethau'r ddeddfwriaeth gynllunio bresennol.

Atodiad A: Prif elfennau'r system gynllunio

Cynlluniau datblygu

A.1 Ers Deddf Cynllunio a Digolledu 1991, bu'n rhaid gwneud penderfyniadau ar geisiadau cynllunio ac apeliadau yn unol â'r cynllun datblygu, oni fydd ystyriaethau perthnasol yn nodi'n wahanol – y system a arweinir gan gynlluniau. Mae'r system a arweinir gan gynlluniau yn darparu sicrwydd ynghylch y datblygiadau a fydd yn dderbyniol mewn unrhyw leoliad penodol, a'r rhai na fyddant yn dderbyniol.

A.2 Ehangodd Deddf Cynllunio (Cymru) 2015 (y Ddeddf Cynllunio) ddiffiniad y cynllun datblygu i gynnwys y Fframwaith Datblygu Cenedlaethol, cynlluniau datblygu strategol a chynlluniau datblygu lleol.

Fframwaith Datblygu Cenedlaethol

A.3 Y Fframwaith Datblygu Cenedlaethol yw'r gynrychiolaeth ofodol o bolisi Llywodraeth Cymru. Caiff ei baratoi gan Weinidogion Cymru, gan gyfuno polisi'r Llywodraeth â goblygiadau gofodol mewn un ddogfen. Pan gaiff ei gymeradwyo, bydd yn disodli Cynllun Gofodol Cymru. Ymgynghorwyd ar y Fframwaith Datblygu Cenedlaethol drafft yn 2019. Bydd y Senedd yn craffu ar y Fframwaith Datblygu Cenedlaethol a chaiff ei gymeradwyo gan Weinidogion Cymru yn ddiweddarach yn 2020. Mae cysylltiad agos rhwng y Fframwaith Datblygu Cenedlaethol a Pholisi Cynllunio Cymru, gan adlewyrchu'r dull o ymdrin â datblygu cynaliadwy drwy greu lleoedd, a'r saith nod a'r ffyrdd o weithio a nodir yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol 2015 (y Ddeddf Llesiant).

Cynlluniau Datblygu Strategol

A.4 Cyflwynodd y Ddeddf Cynllunio gynlluniau datblygu strategol er mwyn ymdrin yn effeithiol â materion ehangach na rhai lleol, gan fynd y tu hwnt i ffiniau gweinyddol. Bydd cynlluniau datblygu strategol yn disgrifio'r sefyllfa a'r cyd-destun polisi ar gyfer cynlluniau datblygu lleol. Byddant yn dilyn proses debyg i gynlluniau datblygu lleol, gan gynnwys ymgymryd â phroses graffu gan Arolygydd annibynnol drwy archwiliad cyhoeddus. Mae'r Bil Llywodraeth Leol ac Etholiadau yn cynnwys darpariaethau i orchymyn Cyd-bwyllgorau Corfforedig i baratoi cynlluniau datblygu strategol.

Cynlluniau Datblygu Lleol

A.5 Mae dyletswydd statudol ar awdurdodau cynllunio lleol i baratoi cynlluniau datblygu lleol, sy'n sefydlu'r prif fframwaith ar gyfer datblygu yn eu hardaloedd, ac yn nodi'r polisiâu a ddefnyddir i farnu ar geisiadau am ganiatâd cynllunio. Drwy statud, mae'n rhaid iddynt gyfrannu at gyflawni datblygu cynaliadwy, ac ystyried Cynllun Gofodol Cymru (nes i'r Fframwaith Datblygu Cenedlaethol ei ddisodli) a'r cynllun datblygu lleol. Mae'n ofynnol i awdurdodau cynllunio lleol fabwysiadu Cynllun Cynnwys y Gymuned ar ddechrau'r broses o baratoi cynllun datblygu lleol, gan ystyried cwmpas ac amseriad gwaith ymgysylltu â rhanddeiliaid, ochr yn ochr ag amserlen ar gyfer paratoi'r cynllun. Mabwysiadwyd 22 o'r 24 o gynlluniau datblygu lleol, gyda Chynghorau Ynys Môn a Gwynedd yn rhannu cynllun datblygu lleol ar y cyd, ac mae cynllun arall ar y cam archwilio, gan olygu mai Cyngor Sir y Fflint yw'r unig gyngor sydd heb gyrraedd y cam hwn eto. Mae dau awdurdod – Eryri a Merthyr Tudful – wedi cwblhau adolygiadau o gynlluniau datblygu lleol yn ddiweddar. Mae 11 o awdurdodau wrthi'n adolygu eu cynllun am y tro cyntaf.

Rheoli datblygu

A.6 Mae rheoli datblygu yn darparu'r strategaeth defnydd tir a nodir yn y cynllun datblygu, gan ddefnyddio egwyddor sy'n ganolog i'r system gynllunio – sef bod caniatâd cynllunio yn ofynnol ar gyfer “datblygu”.

A.7 Diffinnir “datblygu” yn Neddf Cynllunio Gwlad a Thref 1990 fel:

cyflawni gweithrediadau adeiladu, peirianeg, mwyngloddio neu weithrediadau eraill mewn, ar, dros neu o dan dir, neu wneud unrhyw newid perthnasol i'r defnydd a wneir o unrhyw adeilad neu dir arall.

A.8 Mae natur eang y diffiniad o ddatblygu yn golygu bod caniatâd cynllunio yn ofynnol ar gyfer popeth o'r maes awyr mwyaf i'r ffens ardd neu batio lleiaf. Mae datblygiadau sydd angen caniatâd yn perthyn i un o bedwar categori, gan ddibynnu ar faint, cymhlethdod ac effaith bosibl:

- Datblygiadau o Arwyddocâd Cenedlaethol
- Datblygiadau Mawr
- Datblygiadau Lleol
- Datblygiadau a Ganiateir

Datblygiadau o Arwyddocâd Cenedlaethol

A.9 Mae'r ddeddfwriaeth o dan Ddeddf Cynllunio 2015 yn galluogi Gweinidogion Cymru i benderfynu ar brosiectau seilwaith mawr. Mae darpariaethau'r Ddeddf Cynllunio, a'r is-ddeddfwriaeth gysylltiedig, yn sefydlu'r broses ar gyfer cydsynio i Ddatblygiadau o Arwyddocâd Cenedlaethol. Mae Datblygiadau o Arwyddocâd Cenedlaethol yn cynnwys prosiectau ynni â'r capasiti i gynhyrchu rhwng 10MW a 350MW, pob achos o gynhyrchu gwynt ar y tir uwchlaw 10MW, seilwaith rheilffyrdd, argaeau a chronfeydd dŵr.

Datblygiadau Mawr a Lleol

A.10 Awdurdodau cynllunio lleol sy'n gyfrifol am benderfynu ar geisiadau cynllunio am ddatblygiadau mawr a lleol. Ceisiadau am ddatblygiadau mawr yw tua 3% o'r holl geisiadau. O ystyried eu pwysigrwydd i'r economi a'r cyhoedd yn gyffredinol, cyflwynodd y Ddeddf Cynllunio ymgynghoriadau cyn cyflwyno cais ar gyfer datblygiadau mawr fel rhan o strategaeth i sicrhau y caiff safon dda o ddylunio ei hymgorffori mewn ceisiadau cynllunio o'r fath mor gynnar â phosibl yn y broses. Y bwriadu yw osgoi oedi'r broses o wneud penderfyniadau yn ddiweddarach. At ei gilydd, ymdrinnir â cheisiadau am ddatblygiadau lleol yn yr un ffordd â cheisiadau am ddatblygiadau mawr. Ceisiadau gan ddeiliaid tai i wella eu cartrefi yw o leiaf traean o'r holl geisiadau.

Datblygiadau a Ganiateir

A.11 Nid yw'n ofynnol cael cydsyniad cynllunio penodol ar gyfer rhai mathau o ddatblygiadau megis estyniad cymharol fach i dŷ, neu newid dros dro i ddefnydd tir. Byddai ei gwneud yn ofynnol i gais cynllunio gael ei gyflwyno yn gwastraffu adnoddau o ystyried effeithiau cynllunio cyfyngedig datblygiad o'r fath, ac felly mae Gweinidogion Cymru yn rhoi caniatâd cynllunio cyffredinol, a nodir ar hyn o bryd yng Ngorchymyn Cynllunio Gwlad a Thref (Datblygu Cyffredinol a Ganiateir) 1995. Cyfeirir at ganiatâd o'r fath yn aml fel "hawliau datblygu a ganiateir". Ar gyfer rhai hawliau datblygu a ganiateir, megis cyfarpar telegyfathrebu neu adeiladau fferm, mae'n rhaid i'r datblygwr hysbysu'r awdurdod cynllunio lleol am ei fwriad i adeiladu. Yna gall yr awdurdod fynnu ystyried manylion penodol megis lleoliad neu ymddangosiad – proses y cyfeirir ati fel "cymeradwyaeth ymlaen llaw". Mae gan awdurdodau'r pŵer hefyd i ddiddymu hawliau datblygu a ganiateir drwy ddefnyddio Cyfarwyddyd Erthygl 4.

Gorfodi

A.12 Lle gwnaed gwaith datblygu heb ganiatâd cynllunio gofynnol, gall awdurdodau cynllunio lleol gymryd camau gorfodi. Mae gan awdurdodau cynllunio lleol ddisgresiwn i benderfynu a ddylid cymryd camau gorfodi, ond dylent wneud hynny pan fydd o fudd ehangach i'r cyhoedd. Mae amrywiaeth o bwerau gorfodi ar gael i awdurdodau cynllunio lleol. Mae methu â chydymffurfio â champau gorfodi yn drosedd. Cyflwynodd y Ddeddf Cynllunio fesurau i ddileu cyfleoedd i oedi camau gorfodi.

Atodiad B: Prif elfennau'r system rheoli adeiladu

B.1 Mae'r rheoliadau adeiladu yn ymdrin â'r gofynion gweithdrefnol cyn dechrau gwaith adeiladu a gofynion perfformiad gweithredol adeiladau a gwblhawyd er mwyn sicrhau iechyd, diogelwch, lles a chyfleustra pobl mewn adeiladau ac o'u cwmpas a chadwraeth dŵr, tanwydd a phŵer.

B.2 Cyrff Rheoli Adeiladu sy'n gweinyddu'r rheoliadau adeiladu. Gall naill ai'r sector cyhoeddus (h.y. cyngor lleol) neu gwmni preifat weithredu Cyrff Rheoli Adeiladu. Mae gwasanaethau rheoli adeiladu a gynhelir gan gynghorau yn gweithredu o dan y term cyffredinol Rheoli Adeiladu Awdurdodau Lleol. Mae cwmnïau preifat yn gweithredu o dan y term cyffredinol Arolygydd Cymeradwy. Dim ond awdurdodau lleol sy'n gorfodi'r rheoliadau adeiladu (h.y. pan aiff pethau o chwith). Nid oes gan Arolygwyr Cymeradwy unrhyw bwerau gorfodi.

B.3 Mae'n ofynnol i awdurdodau lleol adennill eu costau wrth weinyddu'r rheoliadau adeiladu drwy godi ffioedd yn unol â'r Rheoliadau Adeiladu (Taliadau Awdurdodau Lleol). Mae'n ofynnol i'r taliadau gael eu cyhoeddi ac ni ddylent greu gwagedd dros gyfnod o dair blynedd. Gall Arolygwyr Cymeradwy ddewis eu dulliau eu hunain o godi tâl ac nid yw'n ofynnol iddynt eu cyhoeddi.

B.4 Mae'r system rheoli adeiladu, ar gyfer awdurdod lleol, yn gysyniad llawer ehangach na chydymffurfio â'r rheoliadau adeiladu, ac mae'n cynnwys llawer o swyddogaethau eraill a gyflawnir gan awdurdodau lleol mewn cysylltiad ag adeiladau, diogelwch adeiladau a diogelwch cyhoeddus yn fwy cyffredinol, e.e. cymryd camau gorfodi ynghylch gwaith adeiladu anawdurdodig, strwythurau peryglus, cyngor ar y Ddeddf Waliau Cydrannol ac anghydfodau rhwng cymdogion. Yn ogystal, mae'n ofynnol i awdurdodau lleol gyflawni swyddogaethau gweinyddol mewn perthynas â rolau Arolygwyr Cymeradwy, e.e. cofrestru hysbysiadau cychwynnol ac ymdrin ag ymholiadau sy'n gysylltiedig â nhw a chadw cofrestr gybodaeth gyhoeddus. Ni ellir codi tâl am y swyddogaethau hyn.

Atodiad C

SIART Y FFRAMWAITH PERFFORMIAD CYNLLUNIO - EBRILL 2018 I MAWRTH 2019

		Fersiwn: 3												Dyddiad: 15/07/2019																				
DANGOSYDD	DDA	TEG	GWELLA	CYFARTELEDD/ CYFANSWM CYMRU	Blaenau Gwent	Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog	Pen-y-bont ar Ogwr	Caerffili	Caerdydd	Sir Gaerfyrddin	Ceredigion	Conwy	Sir Ddinbych	Sir y Flint	Gwynedd	Ynys Môn	Merthyr Tydfil	Sir Fynwy	Castell-nedd Port Talbot	Caernewydd	Sir Benfro	Parc Cenedlaethol Arfordir Sir Benfro	Powys	Rhondda Cynon Taf	Parc Cenedlaethol Eryri	Abertawe	Torfaen	Bro Morgannwg	Wrecsam					
Gwneud Cynlluniau																																		
A oes Cynllun Datblygu cyfredol sydd o fewn cyfnod y cynllun?	Oes		Nac oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Nac oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Nac oes	
Y gwyriad, wrth baratoi CDLI, oddi wrth y dyddiadau a nodwyd yn y Cytundeb Cyflenwi gwreiddiol, mewn misoedd	<12	13-17	18+	73										34																			111	
Mewn misoedd, yr amser a gymerwyd i ddechrau adolygiad ffurfiol o CDLI yn dilyn sbarduno Rheoliad 41	<12	13-17	18+	16	23	10	10	65	2	-5	15	7	12				16	2	2	13	16	23			59	13			7					
Oes Cytundeb Cyflawni ar gyfer Adolygu'r CDLI wedi cael ei gyflwyno i Lywodraeth Cymru a chytunwyd arno?	Oes		Nac oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Nac oes		Oes	Oes	Oes	Oes				Oes				Oes	Oes			Nac oes	Oes			Oes					
Mewn misoedd, gwyrriad o'r dyddiadau a bennir yn y Cytundeb Cyflawni gwreiddiol i adolygu'r CDLI	<3		4+	1		1				0	1	1	3				0					1	0									-1		
Adroddiadau Monitro Blynyddol wedi'u cynhyrchu yn dilyn mabwysiadu'r CDLI	le		Na	le	le	le	le	le	le	le	le	le	le				le	le	le	le	le	le			le	le			le					
Cyflenwad tir ar gyfer tai'r awdurdod cynllunio lleol ar hyn o bryd mewn blynyddoedd	5+		<5	6	1.3	3.9	3.4	2.3	3.5	3.8	2.2	3.1	1.6	0.0	6.3	6.3	1.1	3.9	5.0	5.6	4.5	1.4	7.0	1.4	3.0	0.0	3.9	5.6	0.0					
Effeithlonrwydd																																		
Canran y ceisiadau "mawr" a gafodd eu pennu o fewn cyfnodau amser gofynnol	60+	50.1-59.9	<50	67.8	100.0	100.0	38.1	16.7	86.7	39.1	65.2	60.0	93.8	35.3	33.3	55.0	100.0	88.9	75.0	77.3	36.4	100.0	84.1	46.2	0.0	88.4	76.9	81.0	87.0					
				326 o 481	10 o 10	5 o 5	8 o 21	3 o 18	39 o 45	9 o 23	15 o 23	9 o 15	15 o 16	12 o 34	3 o 9	11 o 20	9 o 9	8 o 9	6 o 8	17 o 22	4 o 11	9 o 9	37 o 44	12 o 26	0 o 4	38 o 43	10 o 13	17 o 21	20 o 23					
Amser ar gyfartaledd a gymerir i benderfynu ar geisiadau "mawr" mewn diwrnodau				231.8	138.5	251.0	254.5	161.3	160.3	455.8	125.8	113.0	129.3	263.5	136.5	228.3	62.8	65.8	852.0	209.0	150.8	224.0	528.3	127.3	457.3	132.6	164.4	155.8	281.8					
Canran yr holl geisiadau a benderfynwyd o fewn y cyfnodau amser gofynnol	80+	70.1-79.9	<70	88.1	97.3	98.8	80.0	86.4	90.9	72.6	72.9	90.2	91.6	79.3	85.4	80.9	99.7	88.4	96.7	87.5	87.0	90.0	90.7	91.2	75.7	98.5	86.6	91.2	92.3					
				20871 o 23687	286 o 294	575 o 582	702 o 878	748 o 866	2309 o 2541	886 o 1221	652 o 894	798 o 885	844 o 921	809 o 1020	809 o 947	651 o 805	329 o 330	973 o 1101	734 o 759	819 o 936	777 o 893	450 o 500	1091 o 1203	1052 o 1154	331 o 437	1873 o 1901	472 o 545	1114 o 1221	787 o 853					
Amser ar gyfartaledd a gymerwyd i benderfynu ar yr holl geisiadau mewn diwrnodau	<67	67-111	112+	77.2	70.8	62.3	72.5	71.0	67.3	106.3	95.3	62.0	62.0	93.8	65.3	84.0	49.5	86.3	70.5	80.0	58.8	69.0	161.5	74.7	66.8	57.2	91.9	70.0	82.0					
Canran yr geisiadau Caniatâd Adeilad Rhestredig a benderfynwyd o fewn y cyfnodau amser gofynnol	80+	70.1-79.9	<70	74.7	100.0	100.0	62.5	73.7	87.7	66.0	61.1	92.5	69.4	35.0	66.7	71.4	100.0	88.6	100.0	75.0	24.1	100.0	81.0	27.3	56.0	83.3	71.4	71.4	96.4					
				582 o 779	1 o 1	43 o 43	10 o 16	14 o 19	50 o 57	31 o 47	33 o 54	37 o 40	25 o 36	7 o 20	40 o 60	25 o 35	6 o 6	70 o 79	4 o 4	21 o 28	7 o 29	18 o 18	51 o 63	3 o 11	14 o 25	15 o 18	5 o 7	25 o 35	27 o 28					
Ansawdd																																		
Canran y ceisiadau y penderfynwyd arnynt o dan bwerau datganoledig				94.5	90.5	98.1	96.4	92.3	98.0	93.6	93.4	96.7	94.4	95.8	92.9	90.6	95.5	95.5	97.9	93.2	95.9	94.8	93.9	88.9	95.4	95.8	95.0	97.1	82.9					
Canran y penderfyniadau a wnaed gan Aelodau yn groes i gyngor swyddogion	<5	5-9	9+	9.2	28.6	0.0	0.0	6.0	1.9	11.5	55.9	3.4	7.7	20.9	10.4	7.9	0.0	0.0	6.3	3.1	0.0	3.8	2.7	4.7	5.0	6.3	0.0	5.7	13.0					
				121 o 1310	8 o 28	0 o 11	0 o 32	4 o 67	1 o 52	9 o 78	33 o 59	1 o 29	4 o 52	9 o 43	7 o 67	6 o 76	0 o 15	0 o 50	1 o 16	2 o 64	0 o 37	1 o 26	2 o 73	6 o 128	1 o 20	5 o 79	0 o 27	2 o 35	19 o 146					
Canran yr apeliadau a gafodd eu gwrthod	66+	55.1-65.9	<55	67.7	63.6	33.3	75.0	75.0	68.4	71.4	50.0	58.8	60.0	55.0	68.2	73.7	71.4	46.2	61.5	72.7	61.5	100.0	72.2	66.7	60.0	71.6	90.9	71.4	50.0					
				360 o 532	7 o 11	1 o 3	18 o 24	12 o 16	39 o 57	15 o 21	4 o 8	10 o 17	6 o 10	11 o 20	15 o 22	14 o 19	5 o 7	6 o 13	8 o 13	24 o 33	8 o 13	6 o 6	13 o 18	24 o 36	3 o 5	68 o 95	10 o 11	20 o 28	13 o 26					
Geisiadau am gostau mewn apêl Adran 78 a gafodd eu cadarnhau yn y cyfnod adrodd	0	1	2+	0	1	0	0	1	4	1	0	1	0	0	1	1	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	2			
Ymgysylltu																																		
A yw'r awdurdod cynllunio lleol yn caniatáu i aelodau'r cyhoedd annerch y Pwyllgor Cynllunio?	Oes		Nac oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Nac oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes
A oes gan yr awdurdod cynllunio lleol swyddog ar ddyletswydd i roi cyngor i aelodau'r cyhoedd?	Oes		Nac oes	Oes	Oes	Oes	Nac oes	Oes	Oes	Oes	Nac oes	Oes	Oes	Oes	Nac oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes
A oes gan wefan yr awdurdod cynllunio lleol gofrestr ar-lein o geisiadau cynllunio sydd ar gael i aelodau'r cyhoedd oirhain cynnydd y ceisiadau (a gweld eu cynnwys)?	Oes	Rhan-nol	Nac oes	Oes	Nac oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Rhan-nol	Oes	Oes	Oes	Oes	Nac oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Rhan-nol	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes	Oes
Gorfodi																																		
Canran yr achosion gorfodi a gafodd eu hymchwilio (penderfynwyd a oedd torri rheolau cynllunio wedi digwydd ac, os felly, penderfynwyd a oedd camau gorfodi yn addas) o fewn 84 diwrnod	80+	70.1-79.9	<70	76.9	97.4	76.4	86.9	92.5	99.5	51.8	99.5	88.1	75.0	62.7	76.5	22.6	78.9	64.5	99.0	82.7	53.6	80.5	85.2	71.1	88.7	72.0	89.3	81.7	77.0					
Amser ar gyfartaledd a gymerwyd i gymryd camau gorfodi cadarnhaol	<100	101-200	200+	166.7	282.3	294.3	21.3	227.5	7.3	Dim Data	531.5	170.3	147.8	120.3	131.5	197.8	48.5	232.1	136.0	180.8	249.0	331.8	122.0	58.0	198.0	73.0	46.5	76.0	82.0					